

VOOR DE CREATIE VAN « VRIJDAG »

Hugo Claus als mode-ontwerper

Wordt er wel eens beweerd dat men aan Hugo Claus teveel aandacht schenkt, dan moet men gelijktijdig toegeven dat hij die aandacht telkens opelst door een of meerdere nieuwe werken. Claus is een produktief beroepsschrijver die roman, toneel en poëzie aan kan. Als dusdanig is hij een unicum in Vlaanderen, tot spijt van wie zijn oeuvre benijdt.

Dat hij nu weer in de belangstelling komt is meer dan gerechtvaardigd. Dit seizoen worden van hem niet minder dan drie toneelstukken gecreëerd.

We zijn naar Amsterdam getrokken om met Claus te praten over de eerstvolgende creatie van «Vrijdag» op 8 november door «De Nederlandse Comedie» (Dit seizoen volgen nog «De Spaanse hoer» en «Oog om oog»).

Claus verblijft tot de première te Amsterdam, vermits hij zijn stuk zelf regisseert.

— De directie van de schouwburg heeft mij er om verzocht. Ik wens dat niet altijd te doen, maar voor dit stuk vond ik het wel fijn. Ik denk dat ik voldoende ondervinding heb als regisseur, vooral door het maken van slechte films. Men leert toch het meest van zijn mislukkingen. Ik wil het ook doen omdat «Vrijdag», alhoewel het in Nederland wordt gecreëerd, een typisch Vlaams karakter moet hebben. Zelfs de Hollandse «ch»-klanken moeten er uit, zodat we nu druk met uitsprek-repetities bezig zijn.

BRIEF

Alvorens verder in te gaan op «Vrijdag» wil Claus het eerst hebben over een brief. Tijdens de eoprichting van het Centrum voor Nederlandse Dramaturgie werd aangekondigd dat men een brief had ontvangen van Hugo Claus en dat men deze zou voorlezen. Wat echter niet gebeurde.

— Als schrijver voelde ik mij in die zaak betrokken, en ik wil er positief aan meewerken. Maar zoals de zaak uit de statuten naar voren komt, kan ik ze alleen maar kief en goor vinden. Het Centrum beschikt over een jaarkapitaal van 500.000 fr. en de waardebevestiging die men aan een nieuw toneelwerk toekent is zeventigduizend fr. Het is een belachelijke prijs voor iets waar men vele maanden moet aan werken.

— Het Centrum zal beslissen over de opvoerbaarheid van een stuk. Moet ik daaruit besluiten dat de directeurs dus zelf niet kunnen lezen? Heeft de nieuwe zaak dan tot gevolg dat een stuk dat door alle gezelschappen wordt geweigerd door het Centrum zal gehonoreerd worden met 7.000 fr. Het wordt dus een ode aan de afgekeurde stukken. Ik heb in mijn brief een ander voorstel gedaan. Jaarlijks zouden drie schrijvers de opdracht krijgen een toneelstuk te schrijven, en hiervoor zouden zij elk een vergoeding van 120.000 fr. krijgen. Na drie jaar zou men over negen stukken beschikken, en daar zou dan toch

wel iets behoorlijks bij zijn. Wil er iemand het stuk nog even bijwerken — de zogenoemde begeleider — dan kan die man daar 7.000 fr. voor hebben. Maar auteur en begeleider elk 7.000 fr. gaat alle verhoudingen te buiten. Met mijn formule behoudt men jaarlijks nog meer dan 100.000 fr. over om briefpapier en postzegels te kopen. De nu voorziene 250.000 fr. administratiekosten zijn wel zeer hoog voor toneelstukken van 7.000 fr. waarde.

— Ik heb er geen bezwaar tegen dat F.C. Wevelgem aan de lokale toneelschrijver een radio-voorstel ter waarde van 7.000 fr. ten geschenke geeft, maar een Centrum voor Nederlandse Dramaturgie met een jaarkapitaal van een half miljoen... Ik ben eigenlijk al oud genoeg om mij niet meer zenuwachtig te maken in die dingen, maar ik doe het toch. Ik vind het zaakje kief en goor.

NATURALISME

Wat het stuk «Vrijdag» betreft:

— Het is een poging om het naturalisme, zoals ik mij dat voorstel, te herwaarderen. Ik heb het stuk eerst in dialect geschreven, maar toen zag ik mijn vergissing in. In andere talen kan men een havenarbeider op de scène plaatsen, zonder een toevlucht te moeten nemen tot dialect. Is dat bij ons mogelijk? Ik heb het stuk herschreven in het Nederlands, met behoud van Vlaamse woorden, zinswendingen, intonatie. Men kan het een nieuwe Vlaamse toneeltaal noemen. Het is het beproeven waard.

Het stuk is beslist een tragedie te noemen, maar Claus hoopt dat het publiek er tevens deugdelijk zal mee lachen. De geschiedenis:

— Een man komt uit de gevangenis, veroordeeld wegens een incestueuze daad met zijn dochter. Zijn vrouw heeft ondertussen de mooie jongen ontmoet en verwacht er een kind van. Beiden hebben dus «gezonddigd» en kunnen dus eigenlijk tevreden zijn om het bereikte «evenwicht». Hoe die verhouding oplossen is het stuk. Het gaat om de natuurlijke tolerantie van de kleine man, die men van kortzichtigheid beschuldigt maar die eigenlijk eer- ander moreel besef heeft. Het

wordt de triomf van een heel natuurlijke soort gevoelens. Bij een hogere klasse zou de verhouding gewoon klem zitten.

TELEVISIE

— Het wordt een vrij grof spel, en daarom juist zal het lachwekkend zijn. De scène wordt herleid tot een klein kamertje, een hok, waarin de personages gedwongen worden ook lichamelijk tegen elkaar op te botsen. Er zijn naturalistische contrasten. Op een ogenblik dat zij vernietigend tegenover elkaar staan, zet men de televisie aan en kijkt men gedwee als koeien naar Eddy Merckx. De televisie speelt mee in het leven. Ik wil ook hebben dat de personages luisteren naar een uiteenzetting over de Antwerpse havenproblemen. Dan zitten wij eventjes stil, met open mond te gapen...

— Het stuk heet «Vrijdag» omdat dit vroeger de dag was gewijd aan Venus en het vrijen en nu het symbool is voor boete, zonde en schuld.

— Nog iets: als zelfstandige moet ik over een periode van drie jaar bijna 150.000 fr. belasting betalen. Maar het Centrum voor Nederlandse Dramaturgie heeft voor een stuk, waar men een jaar aan werkt, een vergoeding over van 7.000 fr. En dan het sprookje dat ik zoveel van de staat krijg. Tijdens de 25 jaar dat ik schrijf heb ik twee jaar een maandvergoeding gekregen van 5.000 fr. Dat is alles. Wie stempelt krijgt op 25 jaar veel meer.

Maar als zelfstandige kan ik niet gaan stempelen. Er zijn journalisten die niet willen geloven dat ik leef van mijn pen.

«Laatst nog een mooi minijurkje ontworpen, met palletten»... Dan verschijnt er nadien een artikel: «Mode-ontwerper schreef toneelstuk». En iedereen is tevreden. **Piet STERCKX**

In: Met Caatske Nieuws
7 oktober 1969